

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Romana Močnik

Analiza Nacionalnega programa za kulturo 2008–2011
(Primer uprizoritvenih umetnosti)

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Romana Močnik

Mentorica:izr. prof. dr. Simona Kustec Lipicer

Analiza Nacionalnega programa za kulturo 2008–2011

(Primer uprizoritvenih umetnosti)

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

*Hvala mentorici izr. prof. dr. Simoni Kušec Lipicer za vso pomoč,
strokovno podporo in izredno odzivnost med pisanjem diplomskega dela.*

*Hvala tudi vsem tistim, ki ste mi v času študija stali ob strani
in verjeli vame tudi takrat, ko sama nisem.*

Analiza Nacionalnega programa za kulturo 2008–2011 – primer uprizoritvenih umetnosti

Nacionalni program za kulturo 2008–2011 je postavljen z namenom izboljšanja stanja na področju kulture v Sloveniji. Je ključni politični dokument na tem področju in po mnenju odgovornih za področje kulture še kako pomemben. Skozi diplomsko nalogo sem se osredotočila na polje uprizoritvenih umetnosti, kamor spada več zvrsti gledališč, od dramskega, glasbenega, lutkovnega, do plesnega, eksperimentalnega ter uličnega gledališča. Na omenjenem področju delujejo tako javne kot tudi neprofitne organizacije, ki prav tako delujejo v javnem interesu oziroma dopolnjujejo delo javnih organizacij. Skozi diplomsko nalogo sem poskušala opredeliti stanje na področju uprizoritvenih umetnosti, skozi implementacijsko analizo pa ugotoviti, kako se je Nacionalni program za kulturo 2008–2011 na področju uprizoritvenih umetnosti izvajal. Analizirala sem zastavljene cilje ter skušala raziskati implementacijske prakse, na koncu pa podala oceno zadostnosti izvedenega. Skozi analizo sem ugotovila, da je bil program delno uspešno realiziran, dejavnike, ki so pripomogli k neuspehu pa sem našla tudi v teoriji Hogwooda in Gunna in njihovih predpogojih za »popolno« implementacijo. S pomočjo mnenj akterjev na področju uprizoritvene umetnosti pa sem pridobila tudi subjektivna mnenja o izvajanju in uspehu izvajanja Nacionalnega programa za kulturo 2008 – 2011 na področju uprizoritvenih umetnosti.

Ključne besede: kulturna politika, Nacionalni program za kulturo 2008–2011, javni interes, implementacija.

Analysis of National Programme for Culture 2008–2011 – Case of Performing Arts

The National Programme for Culture 2008-2011 is set to improve the field of culture in Slovenia. It is a key policy document in the field and in the opinion of those who are responsible for culture is very important. Through my research I focused on the field of performing arts, which includes several types of theater, from drama, music, puppetry, dance to experimental and street theater. In this area are presented both public and non-profit organizations, which also operate in the public interest and complement the work of public organizations. Through the research I have tried to identify the state of the performing arts and through an implementation analysis to determine how the National Programme for Culture 2008-2011 in the field of performing arts provide. I analyzed the goals and try to explore the implementational practice and, in the end, made an assessment of the adequacy of a derivative. Through analysis I found that the program has been partially successfully implemented. Factors that have contributed to the failure I found in the theory of Hogwood and Gunn and the preconditions for perfect implementation. With views of actors in the field of performing arts I also acquired a subjective opinion on the implementation and success of the implementation of the National Programme for Culture 2008 - 2011 in the field of performing arts.

Keywords: cultural policy, National Programme for Culture 2008–2011, public interest, implementation.

1 UVOD	7
1.1 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA.....	7
1.2 RAZISKOVALNI CILJI IN NAMEN DIPLOMSKE NALOGE	7
1.3 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA.....	8
1.4 RAZISKOVALNE METODE IN TEHNIKE	9
1.5 ZGRADBA DIPLOMSKE NALOGE.....	10
2 TEORETIČNA IZHODIŠČA	10
2.1 JAVNA POLITIKA.....	10
2.2 IMPLEMENTACIJSKA ANALIZA JAVNIH POLITIK.....	12
2.3 KULTURNA POLITIKA.....	15
2.3.1 Kulturna politika v Sloveniji.....	15
2.3.2 Nacionalni program za kulturo 2008 - 2011	16
2.3.3 Področje uprizoritvenih umetnosti.....	17
3 EMPIRIČNI DEL – ANALIZA NACIONALNEGA PROGRAMA ZA KULTURO	
2008-2011 NA PODROČJU UPRIZORITVENIH UMETNOSTI	18
3.1 KLJUČNE PRIORITETE NACIONALNEGA PROGRAMA ZA KULTURO 2008-	
2011	18
3.1.1 1. cilj: Razvoj infrastrukture na področju uprizoritvenih umetnosti.....	19
3.1.2 2. cilj: Mednarodna uveljavitev uprizoritvenih umetnosti v okviru medkulturnega	
dialoga.....	20
3.1.3 3. cilj: Vzpostavljanje pogojev za institucionalizacijo sodobnega plesa	21
3.2 IMPLEMENTACIJA CILJEV NA PODROČJU UPRIZORITVENIH UMETNOSTI,	
ZAČRTANIH V NACIONALNEM PROGRAMU ZA KULTURO 2008-2011	22
3.2.1 1. cilj: Razvoj infrastrukture na področju uprizoritvenih umetnosti.....	23
3.2.2 2. cilj: Mednarodna uveljavitev uprizoritvenih umetnosti v okviru medkulturnega	
dialoga.....	25
3.2.3 3. cilj: Vzpostavljanje pogojev za institucionalizacijo sodobnega plesa	28

3.3 ANALIZA PREOSTALIH ZSTAVLJENIH CILJEV NA PODROČJU UPRIZORITVENIH UMETNOSTI.....	30
4 KLJUČNE UGOTOVITVE IN ZAKLJUČEK.....	32
5 LITERATURA.....	35
PRILOGE.....	39
PRILOGA A: Tabela A1 Financiranje Ministrstva za kulturo – sredstva porabljena za Investicijsko vzdrževanje, nakup opreme, odkupi,projekti	40
PRILOGA B: Tabela B1 Financiranje Ministrstva za kulturo – sredstva porabljena za investicije.....	41
PRILOGA C: Intervju 1 (Tomaž Lapajne Dekleva).....	42
PRILOGA Č: Intervju 2 (Željko Pelicon)	43

1 UVOD

Med pomembnejše elemente države spada tudi kulturna politika, ker podaja možnost oblikovanja družbe in kulture. Kultura je bila v Evropsko unijo vključena z Maastrichtsko pogodbo leta 1993, pogodba pa definira ključna področja kulturne politike in spodbuja sodelovanje med državami članicami in mednarodnimi organizacijami. Kulturna politika v Sloveniji je preživela nekaj korenitih sprememb (NPK 2008–2011).

Skozi zgodovino lahko identificiramo štiri ključna obdobja, ki odsevajo ključne ideološke spremembe. Slovenska kulturna politika se je razvila skozi obdobje tranzicije v devetdesetih letih. Pred letom 2004 ni obstajal politični dokument, ki bi to področje natančneje urejal, vendar se tudi po sprejetju prvega večletnega programa niso zgodile prepotrebne spremembe na kulturnem področju. Ključni poudarki k spremembam pa se nato zgodijo s sprejetjem Nacionalnega programa za kulturo 2008–2011, ki je tako postal ključni dokument na področju kulturne politike v Sloveniji, kulturni sektor pa hitro razvijajoče se področje, kjer najdemo veliko možnosti za zaposlovanje in udejstvovanje (NPK 2008–2011).

Program opredeljuje načela, cilje, prioritete in ukrepe, ki naj bi spodbudile posameznika in skupine k ustvarjalnosti ter zagotovili svobodno, neodvisno in dinamično kulturo, omogočili varovanje slovenske kulturne dediščine, razvijali kulturno raznolikost in pospešili kulturno izmenjavo med Slovenijo in svetom (NPK 2008–2011).

1.1 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

Nacionalni program za kulturo 2008–2011 je torej temeljni dokument na področju kulturne politike v Sloveniji. Konec leta 2011 se je program iztekel, zanima pa me, v kolikšni meri so se prioritete, vključene v program, tudi izpolnile. Poleg tega pa me zanima tudi, kateri deli programa, ki niso bili implementirani v omenjenem obdobju, so za politične odločevalce tako pomembni, da so jih vključili tudi v novi Nacionalni program za kulturo 2012–2015.

1.2 RAZISKOVALNI CILJI IN NAMEN DIPLOMSKE NALOGE

Ključni raziskovalni cilji so:

- prikazati temelje slovenske kulturne politike;
- analizirati Nacionalni program za kulturo 2008–2011 in s tem ugotoviti, kateri deli programa s področja uprizoritvenih umetnosti so bili implementirani in kateri ne;

- ugotoviti, kateri deli Nacionalnega programa za kulturo s področja uprizoritvene umetnosti imajo prednost pri izboljševanju.

1.3 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Skozi diplomsko nalogo bom poskušala odgovoriti na zastavljena raziskovalna vprašanja:

- Kateri deli Nacionalnega programa za kulturo 2008–2011 na področju uprizoritvenih umetnosti so bili implementirani in kateri ne ter kaj je vzrok za neimplementacijo?

Nacionalni program na področju uprizoritvenih umetnosti postavlja tri cilje, ki jih nato skozi posamezne ukrepe še podrobneje razdela. Poleg vsakega ukrepa pa navaja še kazalnike, ki so v pomoč pri analizi uspešnosti programa. Z analizo kazalnikov in mnenji posameznih vpletenih v to področje bom poskušala ugotoviti, ali so bili zastavljeni cilji izvedeni ali ne.

- Kateri deli omenjenega programa na področju uprizoritvenih umetnosti so vključeni v novi Nacionalni program za kulturo 2012–2015?

Nekateri ukrepi znotraj treh ciljev programa niso bili izvedeni, zato bom s primerjavo preteklega programa s sedanjim ugotovila, kateri deli so vseeno dovolj pomembni oziroma so v javnem interesu, da se izvedejo.

Pri svojem raziskovanju pa sem si zastavila naslednjo **hipotezo**:

Izvajanje Nacionalnega programa za kulturo 2008–2011 na področju uprizoritvenih umetnosti predstavlja uspešno prakso, kar nam kažejo implementirani cilji programa in umestitev neimplementiranih v naslednje programsko obdobje 2012–2015.

Čeprav je področje uprizoritvene umetnosti precej razvito, pa je poleg tega tudi močno razdrobljeno. Novi Nacionalni program za kulturo 2012–2015 (2012, 15) v okviru javnega interesa za kulturo poskuša zagotoviti pogoje tako za produkcijo kot postprodukcijo, mednarodno sodelovanje, izobraževanje, informatizacijo in razvoj infrastrukture, če jih naštejemo le nekaj. V javnem interesu je povezovanje, ne glede na pravno formalno obliko organizacij, ključni cilj pa je razviti enotno področje. ZUJIK se je leta 2010 pomembno spremenil in zdaj ni več potrebno izpolnjevati pogoja izvajanja kulturne dejavnosti, ki je primerljiva dejavnosti javnih zavodov ali po vsebini in načinu dela dopolnjuje mrežo javnih

zavodov (Verbajš 2010). Ukinitvev pogoja tako med drugim kaže tudi na zavedanje in interes države, da so tudi neprofitne organizacije pomemben dejavnik pri uresničevanju javnega interesa in lahko pomembno pripomorejo k razvoju področja uprizoritvene umetnosti.

Svojo raziskavo bom omejila na področje uprizoritvenih umetnosti, saj bi bila analiza celotnega Nacionalnega programa za kulturo 2008–2011 preobsežna. Poleg tega pa so na področju uprizoritvenih umetnosti jasno vidne meje med institucionalizirano kulturo ter neprofitnimi organizacijami. Skozi svoje raziskovanje bom opredelila proučevano področje, ga poskušala analizirati ter raziskati problematiko, s katero se le-to srečuje. Pokušala bom najti odgovore na vprašanja o konkretnih ciljih, kako in če so le-ti implementirani ter zakaj morda niso.

1.4 METODE IN TEHNIKE

Analiza bo temeljila na implementaciji Nacionalnega programa za kulturo 2008–2011. Za uspešno analizo je ključno, da temelji na raznolikih metodah, zato bom pri svojem raziskovanju uporabila naslednje:

- **Analiza primarnih virov in njihova interpretacija** – Pri analizi so ključnega pomena Zakon o uresničevanju javnega interesa na področju kulture (ZUJIK) ter konkretni Nacionalni program za kulturo 2008–2012. Poleg tega pa bo predvsem pri zaključku in oceni uspešnosti programa pomemben tudi novi Nacionalni program za kulturo 2012–2015. Uporaba omenjenih dokumentov je pomembna predvsem pri opredeljevanju in definiranju javnopolitičnega problema.
- **Analiza sekundarnih virov in njihova interpretacija** – Sekundarni viri so pomembni predvsem pri opredeljevanju stanja na področju uprizoritvenih umetnosti. Pri tem gre za analizo publikacij, že obstoječih analiz oziroma evalvacij, znanstvenih člankov s proučevanega področja. Poleg tega pa bom analizirala tudi podatke in gradiva spletnih strani akterjev, ki so vpleteni v izbrani javnopolitični problem.
- **Analiza statističnih podatkov** – Statistični podatki so pomembni predvsem za pomoč pri analizi napredka kulturnih politik v Sloveniji. V pomoč bodo predvsem podatki o finančnih virih ter razporeditvi le-teh med različne organizacije na področju uprizoritvenih umetnosti. Konkretni viri teh podatkov pa so analiza stanja na področju kulture s predlogi ciljev za Nacionalni program za kulturo 2012–2015.

- **Metoda izvedbe družboslovnega intervjuja** – Vprašanja v intervjuju so odprtega tipa in opravljene predvsem pisno s strokovnjaki s področja uprizoritvenih umetnosti oziroma s predstavniki različnih institucij z omenjenega področja. S podatki, pridobljenimi z intervjuji, bom pridobila informacije, ki mi bodo v pomoč pri analizi in oceni stanja na področju uprizoritvenih umetnosti.

Po Lewisu (2008, 34) so našete metode najbolj relevantne pri preučevanju in analizi kulturnih politik.

1.5 ZGRADBA DIPLOMSKE NALOGE

Uvodnemu poglavju diplomske naloge, v katerem bom opredelila raziskovalni problem, cilje, namen raziskave ter ključne raziskovalne metode in tehnike, bo sledilo poglavje, v katerem bom opisala ključne teoretične nastavke, in sicer ključne pojme, ki se navezujejo na raziskavo, na primer javna in kulturna politika ter implementacijska analiza javnih politik. Poleg tega bo v tem poglavju predstavljen tudi Nacionalni program za kulturo 2008–2011 ter konkretno stanje na področju uprizoritvene umetnosti. V naslednjem poglavju bom podrobneje opisala in analizirala ključne ter splošne cilje NPK-ja na področju uprizoritvenih umetnosti. V zadnjem poglavju pa bom pridobljene podatke in mnenja interpretirala ter predstavila ključne ugotovitve in oceno izvajanja Nacionalnega programa za kulturo 2008–2011 na področju uprizoritvene umetnosti.

2 TEORETIČNA IZHODIŠČA

2.1 JAVNA POLITIKA

Javno politiko najenostavneje opredeli Dye (v Fink Hafner 2007, 14), ki pravi, da javna politika predstavlja odgovore na »vprašanja: Kaj vlada dela? Zakaj to dela? Kakšno spremembo s tem dosega?«.

Po njegovem mnenju je javna politika vse tisto, za kar se vlada odloči, da bo ali pa ne bo naredila. Vlada namreč s svojim delovanjem uravnava konflikte v družbi oziroma družbo organizira tako, da sama obvladuje konflikte z drugo družbo. Regulirajo pa z organizacijo birokracije, distribucijo koristi, na drugi strani pa pobirajo davke (Dye v Fink Hafner 2007, 14).

Na drugi strani pa Dunn opredeli posamično javno politiko, in sicer pravi, da je javna politika »dolga vrsta bolj ali manj povezanih izbir – skupaj z odločitvami ne delovati, ki jih sprejmejo vladna (governmental) telesa in uradniki« (Dunn v Fink Hafner 2007, 15).

Fink Hafnerjeva pa javno politiko opredeli »kot politične odločitve oziroma uradna pravila obnašanja, ki so zavezujoča na teritoriju, ki ga upravlja in nadzoruje pristojna državna avtoriteta« (Fink Hafner 2007, 15).

Hogwood in Gunn pa pravita, da javno politiko kot tako ključno definira zunanji opazovalec, saj javna politika obsega vse odločitve, na katere pa so vplivale različne okoliščine, različni posamezniki ali skupine ter različni vplivi (Hogwood in Gunn 1984).

Javne politike lahko razmejimo na različne načine. Med najpogostejše lastnosti, po katerih ločimo različne zvrsti javnih politik, pa spadajo imenske kategorije. Glede na omenjeno ločevanje poznamo (Fink Hafner 2007, 16):

- **področje**, na katerega posamezna javna politika spada (primer poimenovanja so kmetijska, gospodarska in finančna politika);
- **ciljno skupino**, na katero se javna politika nanaša oziroma poskuša nanjo vplivati (primer mladinska politika);
- **institucionalni okvir**, v okviru katerega je javna politika oblikovana (primer evropska, nacionalna in občinska politika).

Glede na omenjena razločevanja javnih politik lahko našo analizo Nacionalnega programa za kulturo 2008–2011 glede na področje, ki ga javna politika zaseda, umestimo med kulturne politike. Pri proučevani politiki pa ne moremo govoriti, da vpliva na neko konkretno in omejeno skupino, saj je program v osnovi oblikovan za celotno državo in naj bi zajemal vse generacije in vse skupine. Že samo ime programa pa nam pove, da gre za nacionalno javno politiko, saj je oblikovan na nacionalni ravni.

Vendar pa se skozi program čuti tudi vpliv nadnacionalne evropske politike, saj smo tudi v Sloveniji morali skozi vključevanje v Evropsko unijo sprejeti številne direktive, ki veljajo v celotnem evropskem prostoru, poleg tega pa tudi na ravni Evropske unije obstajajo finančni okvirji, ki nam poleg nacionalnega finančnega okvirja prinašajo zajetno količino virov za delovanje in ustvarjanje na področju kulturne politike.

Pri tem se opiramo na strateška besedila in kohezijske sklade EU, kulturna politika pa se aktivno vključuje v programsko obdobje v okviru kohezijske politike EU 2007–2013. Kljub aktivnemu povezovanju nacionalne kulturne politike z nadnacionalno predvsem prek kohezijskih skladov pa je treba upoštevati tudi razvojno politiko Slovenije (NPK 2008–2011, 13).

Vse javne politike pa potekajo po fazah, ki so ključne za razumevanje vsakega javnopolitičnega problema tako na ravni oblikovanja kot na ravni izvajanja javnih politik. Tako idealni model vsebinsko ločenih faz predstavlja procesualni model. V prvi fazi tako javnopolitični problem najprej prepoznamo, ga identificiramo in oblikujemo dnevni red, v drugi pa oblikujemo alternativne rešitve problema. V tretji sledi uzakonitev izbrane rešitve od političnih odločevalcev, kar običajno pomeni sprejem zakona, v četrti nato uzakonjenju javnopolitičnega problema sledi implementacija oziroma izvajanje le-tega. V zadnji, peti fazi pa učinke izbrane in uzakonjene javne politike ovrednotimo (Fink Hafner 2007, 19).

Za naše proučevanje je relevantna predzadnja faza – implementacija/izvajanje javne politike oziroma javnopolitičnega programa, ki je bil predhodno sprejet in nato izvajan s strani političnih odločevalcev.

2.2 IMPLEMENTACIJSKA ANALIZA JAVNIH POLITIK

Analizo Nacionalnega programa za kulturo 2008–2011 oziroma znotraj njega področje uprizoritvene umetnosti lahko umestimo med implementacijske analize. Nacionalni program za kulturo 2008–2011 se je že zaključil, v veljavo pa je vstopil že novi Nacionalni program za kulturo 2012–2015, ki je bil sprejet na podlagi ovrednotenja zdaj že preteklega programa za obdobje 2008–2011.

Kulturne politike predstavljajo različne poglede o vprašanju zasebnosti in popularnih medijev. Raziskovanje kulturnih politik zastavlja vprašanje, ali je na tem področju potrebna zaščita s pomočjo regulativ na višji ravni. Poleg tega so študije kulturnih politik proučevale tudi vprašanja, kot so javno financiranje nacionalnih filmov in televizijskih programov, financiranje javnega televizijskega programa, lastništva medijskih korporacij in lastništva telefonskih storitev (Lewis 2008, 34).

Faza javne politike, ki jo proučujemo, je bila v preteklosti zanemarjena, saj je bil v prvi vrsti pri raziskavah trenutek izbire oziroma sprejetje neke javne politike. V tem kontekstu se je faza implementacije obravnavala kot nekaj samoumevnega oziroma kot nekaj kar avtomatično

sledi fazi uzakonjenja (Howlett in Ramesh v Lajh 2007, 156). Vendar pa je implementacija našla svoje mesto kasneje, ko so začeli ugotavljati, da so države sicer uspešne pri uzakonjenju javnih politik, vendar pa pri izvajanju ne pride do tako zelenih sprememb. To je pomenilo, da ukrepi, ki so bili uveljavljeni, v praksi niso prinesli bistvenega izboljšanja (Hogwood in Gunn v Lajh 2007, 156).

Proces implementacije oziroma izvajanja javnih politik največkrat opredeljujemo kot »dejavnosti vladnih in nevladnih igralcev, ki so usmerjene k doseganju ciljev, opredeljenih v fazi oblikovanja javne politike« (Van Meter in Van Horn v Lajh 2007, 158). Pri implementaciji gre tako za »niz ključnih dejavnosti, s katerimi se javna politika izvaja« (Lajh 2007, 158) in je tako kompleksen skupek dejanj družbe, ključno vlogo pri njej pa imajo vprašanja moči, sredstev, vrednot in interesov. Implementacija tako lahko predstavlja nekakšen konec ali pa nov začetek (Lajh 2007, 158). Kot pravita Van Meter in Van Horn (v Lajh 2007, 158), »so implementacijske študije študije o spremembah«.

Proučevanje implementacije javne politike pa lahko izvajamo na dva načina oziroma z dveh vidikov. Eden od njih je »od zgoraj navzdol«, pri katerem se »implementacija obravnava kot administrativni proces izvajanja političnih odločitev od zgoraj navzdol« (Lajh 2007). Tu so javnopolitični odločevalci predstavljeni kot »lastniki« javne politike. Prizadevajo si za jasno oblikovanje javne politike, vzpostavljanje najbolj preprostega izvajanja z minimalnimi povezavami med seboj, preprečevanje negativnih vplivov zunanjih dejavnikov ter izvajanje nadzora nad javnopolitičnimi igralci, ki so odgovorni za implementacijo (Ham in Hill v Lajh 2007, 160).

Sabatier (v Lajh 2007, 160) tako meni, da je ključno za pristop od zgoraj navzdol, da se začne s sprejetjem javnopolitične odločitve vladnih uradnikov in nato poskuša odgovoriti na naslednja vprašanja (Sabatier v Lajh 2007, 160):

- *Koliko so aktivnosti izvajalcev in ciljnih skupin konsistentne s sprejetimi javnopolitičnimi odločitvami (predvsem s cilji in postopki izvajanja)?*
- *Koliko so doseženi cilji oziroma koliko dejanski učinki sovpadajo z zastavljenimi cilji?*
- *Kateri so poglavitni dejavniki, ki vplivajo na javnopolitične rezultate in učinke?*
- *Koliko je bila v določeni časovni perspektivi javna politika preoblikovana na podlagi preteklih izkušenj?*

Na drugi strani pa se kot kritika omenjenemu pristopu postavlja pristop »od spodaj navzgor«. Ta pravi, da implementacije ne smemo gledati samo z vidika upravljanja, ampak moramo relacijo med javno politiko in izvajanjem le-te obravnavati kot interakcijo in pogajanja med akterji, ki javno politiko želijo implementirati, in akterji, od katerih je izvajanje odvisno (Barret in Fudge v Lajh 2007).

Za mojo analizo bo pomemben prvi pristop, »od zgoraj navzdol«, saj se le-ta v prvi vrsti osredotoča na učinkovitost vladnih programov ter zmožnosti izvoljenih akterjev, da vodijo in usmerjajo izvajalce javnih politik. Omenjen pristop pa zahteva analizo formalno sprejetih ciljev izvoljenih akterjev, prepoznavo in spremljanje kazalnikov izvajanja ter končno tudi analizo dejavnikov vpliva na izvajanje oziroma neizvajanje.

Ko so javne politike enkrat sprejete, njihovo izvajanje namreč ni samoumevno, ampak je med drugim odvisno tudi od interesa pristojnih javnopolitičnih igralcev.

Hogwood in Gunn (1984, 197) tako ugotavljata, da je izvajanje neke javne politike podvrženo številnim oviram, zaradi katerih je idealno izvajanje skoraj nemogoče. Predpogoji, ki morajo biti za uspešno izvajanje izpolnjeni, pa so (Hogwood in Gunn 1984, 197):

- zadostna politična podpora in podpora vsebini neke javne politike;
- dovolj virov za izvedbo javne politike (čas, finančni viri);
- prava kombinacija virov za izvajanje javne politike;
- usmerjenost k reševanju problemov javne politike;
- jasna povezava med vzrokom in rezultatom izvajanja javne politike;
- število institucij, ki izvajajo javno politiko, mora biti čim manjše;
- razumevanje javne politike in jasen dogovor o ciljnih le-te;
- jasno določene posamezne faze izvajanja javne politike;
- uspešna koordinacija javne politike in primerno komuniciranje z javnostjo;
- odločevalci morajo imeti nadzor nad izvajanjem javne politike.

Skozi raziskavo bom v prvi vrsti poskušala ugotoviti, kateri cilji v NPK 2008–2011 na področju uprizoritvenih umetnosti so bili izpolnjeni, ali so bile aktivnosti v zvezi z implementacijo ciljev ustrezne v primerjavi z načrtovanjem v programu ter v kolikšni meri so bili zastavljeni cilji dejansko doseženi. Z intervjuji in analizo člankov bom poskušala odgovoriti na vprašanje o dejavnikih, ki so vplivali na rezultat implementacije javnopolitičnega programa.

Hogwood in Gunn kot ključne za uspešno izvajanje neke javne politike opredeljujeta predpogoje, s pomočjo katerih bom poskušala odgovoriti na vprašanje vzrokov za morebitno neizvajanje določenih ukrepov.

2.3 KULTURNA POLITIKA

V skladu z Zakonom o uresničevanju javnega interesa za kulturo (2002) so »kulturne dejavnosti vse oblike ustvarjanja, posredovanja in varovanja kulturnih dobrin na področju nepremične in premične kulturne dediščine, besednih, uprizoritvenih, glasbenih, vizualnih, filmskih, avdiovizualnih in drugih umetnosti ter novih medijev na področju založništva in knjižničarstva, kinematografije in na drugih področjih kulture« (4. člen ZUJIK).

2.3.1 Kulturna politika v Sloveniji

Demokratizacija kulture in kulturne politike se je v Sloveniji začela že pred osamosvojitvijo, in sicer v osemdesetih letih. Temeljito pa se je kulturna politika osamosvojila in razvila v obdobju tranzicije. Po odpravi samoupravnega sistema pri nas ni bilo točno določene in utemeljene kulturne politike. Spremembe, ki so se zgodile znotraj političnega sistema, so klicale tudi po spremembah zakonodaje na področju kulture, posodobitvi omenjenega sektorja in njegovega financiranja. Pri spreminjanju sistema je država želela zavarovati že dosežen standard na področju kulture, zato je prevzela financiranje kulturnih institucij, ki so s tem dobile možnost za posodobitev. Stanje se je nekoliko izboljšalo šele s sprejemom Nacionalnega programa za kulturo 2004–2007 (Čopič 2008 in Bežek 2005).

Tako je eden ključnih elementov državni model financiranja, saj zaradi majhnega trga obstajajo posebni odnosi med javnimi oblastmi na tem področju, kulturna dejavnost pa je tako močno odvisna od javnega financiranja. Večina javnih sredstev na letni ravni pripada javnim ustanovam, zato je prisotna močna marginalizacija nevladnih organizacij. Z vprašanjem financiranja pa se močno povezuje tudi politika razširitve. Problem se navezuje na širitev infrastrukture, ki pravzaprav že nekaj let stagnira, ob tem pa lahko navedem samo primer projekta nove nacionalne knjižnice, ki stagnira že več kot desetletje. Navkljub vsemu pa smo z vstopom v Evropsko unijo in s pomočjo evropskih skladov pridobili na področju krepitve kulture (Čopič 2008).

Tako se je skozi procese približevanja Slovenije Evropski uniji ponovno začel povečevati pomen kulture za državo. Na pomenu je pridobivalo vprašanje položaja kulture v državi,

odnosa politike do kulture, vprašanje posledic, ki bi jih prinesla neizoblikovana in neizpolnjena kulturna politika. Ta je tako potrebovala nekakšen načrt, ki bi imel vizijo, in dolgoročno učinkovit načrt oblikovanja nove politike na področju kulture. Brez kulturnega programa bi namreč onemogočili prihodnost in izoblikovanje novih možnosti za razvoj kulturne politike v našem prostoru (Bežek 2005).

Poleg institucionalizirane kulture pa so se uveljavljale tudi neprofitne organizacije, ki so bile v primerjavi z javnimi zavodi še vedno v neenakopravnem položaju. Nova politika pa je dala tem organizacijam možnost, da svoj položaj izboljšajo (Bežek 2005).

2.3.2 Nacionalni program za kulturo 2008–2011

Resolucija o Nacionalnem programu za kulturo 2008–2011 je bila sprejeta 2. aprila 2008, veljati pa je začela 15 dni po objavi v Uradnem listu RS (Ur. l. RS 35/2008).

Program je v osnovi razdeljen na pet poglavij. V začetnem uvodnem se pojavijo temelji slovenske kulture, povezanost slovenske kulture z evropsko in globalno kulturo ter slovenska kulturna dediščina. Vse te postavke so podrobneje razložene in opisane. V naslednjem so opisana načela slovenske kulturne politike, nadalje pa še smernice slovenske kulturne politike. Mednje spadajo tematike, kot so kulturna politika in EU, e-kultura, izobraževanje v kulturi, mednarodno sodelovanje na področju kulture, Evropska prestolnica kulture 2012 in preobrazba javnega sektorja. V četrtem poglavju zasledimo opredelitve posameznih področij kulture, zadnje poglavje pa se nanj navezuje in opredeljuje cilje, prioritete, ukrepe in kazalnike, ki se na opredelitve posameznih področij navezujejo.

Nacionalni program za kulturo 2008–2011 kljub povezavi in navezanosti z dosedanjima dokumentoma s področja kulturne politike, predlogom Slovenskega nacionalnega kulturnega programa ter Resolucijo o Nacionalnem programu za kulturo 2004–2007 podaja pomemben delež tudi novih vsebin. Kljub temu da se štiriletno obdobje prejšnjega programa še ni popolnoma izteklo, pa so se razmere po vstopu Slovenije v Evropsko unijo tako spremenile, da so bili potrebni novi premisleki in nove opredelitve ciljev in ukrepov. Poleg tega pa se v zadnjem času oblikuje vse več pomembnih dokumentov, ki ključno vplivajo tudi na oblikovanje kulturne politike in jih je treba vključiti v načrtovanje razvoja kulture. Ti dokumenti so na primer Strategija razvoja Slovenije 2007–2013, Državni razvojni program 2007–2013 in drugi (Ministrstvo za kulturo 2007).

V preteklem programu za obdobje 2004–2007 se je kot ključna pomanjkljivost izkazala njegova razdrobljenost. Vseboval je namreč veliko število prioritet, poleg tega pa je posamezna prioriteta vsebovala še večje število ciljev na posameznem področju. Povezano s tem pa je bilo onemogočeno natančno spremljanje kazalnikov in posledično pomanjkljivo vedenje o učinkih programa na kulturo. Tako je bilo pri oblikovanju novega NPK treba upoštevati raznolike cilje in prioritete, a na način, ki bo bolj sistematičen (Ministrstvo za kulturo 2007).

Prizadevanja Nacionalnega programa za kulturo 2008–2011 so tako usmerjena v večplastno podporo ter v ustvarjanje ugodnih razmer za kakovostnejše in mednarodno primerljive kulturne dosežke. Program upošteva bolj selektivno in tehtno razdeljevanje finančnih sredstev, pri tem pa je pomembna tudi vidna razmejitev različnih ravni javnega financiranja. Osrednja naloga kulturne politike naj bi bila podpora ustvarjalnosti, saj je to eno od najbolj aktivnih področij. Poleg tega pa NPK 2008–2011 usmerja pozornost na do zdaj še malo vidni smeri, in sicer medresorsko sodelovanje ter sistematično povezovanje tako ministrstev in ustanov kot tudi različnih področij (Ministrstvo za kulturo 2007).

Nacionalni program za kulturo 2008–2011 pa uveljavlja tudi strateške cilje kulturne politike, ki se nanašajo na »zagotavljanje svobode medijskega prostora, skrb za jezik in komunikacije v dobi globalizacije, ohranjanje dediščine in razvoj kulturnega okolja ter prispevek k razvojni rasti in zaposlovanju« (Ministrstvo za kulturo 2007).

Med glavne izvedbene cilje NPK 2008–2011 se uvrščajo podpora ustvarjalcem in povečanje sredstev za kakovostne umetniške programe in projekte, spodbujanje institucij za nove izzive ter skrb za stabilnost njihovega delovanja, podpora kulturnim mrežam in sodelovanje med izvajalci kulturnih dejavnosti, promocija slovenske kulture in jezika tako v Sloveniji kot tudi v Evropi in po svetu ter spodbujanje partnerstva med izvajalci kulturnih dejavnosti, kar pomeni med gospodarstvom, šolstvom in civilno družbo (Ministrstvo za kulturo 2007).

2.3.3 Področje uprizoritvene umetnosti

Pomemben del v Nacionalnem programu za kulturo 2008–2011 zaseda tudi področje uprizoritvenih umetnosti. V širšem kontekstu le-to obsega več zvrsti gledališča – dramsko, glasbeno, lutkovno, plesno, eksperimentalno in ulično gledališče, poleg teh oblik pa vsebuje še vse vmesne in mejne oblike gledaliških praks (Ministrstvo za kulturo 2012).

Ob klasičnih gledaliških hišah se v zadnjih dveh desetletjih uveljavlja tudi del izvajalcev, ki jih opredeljujemo kot nevladne organizacije. Pri tem gre za področje umetnosti, ki je pomemben, če ne celo ključen za prepoznavnost Slovenije in slovenske kulture v tujini. Hkrati pa oblikuje tudi našo notranjo prepoznavnost (Ministrstvo za kulturo 2012).

Področje uprizoritvenih umetnosti je danes eno od paradnih konjev kulture v Sloveniji. Njena kakovost je primerljiva z evropskimi in s svetovnimi standardi, hkrati pa to področje ustvarja pomembno prepoznavnost Slovenije v tujini in gradi prepoznavnost kulture znotraj države (Kučič 2011).

»Država v skladu z javnim interesom za kulturo zagotavlja javne kulturne dobrine na področju uprizoritvene umetnosti na način javne službe in s podporo posamičnim kulturnim projektom ter javnim kulturnim programom« (Kučič 2011).

Izvajanje javnih kulturnih programov z omenjenega področja je prepuščeno različnim organizacijam, kot so javni zavodi, katerih ustanovitelj je država ali lokalne skupnosti, različne nevladne organizacije ter samostojni ustvarjalci (Kučič 2011).

3 EMPIRIČNI DEL – ANALIZA NACIONALNEGA PROGRAMA ZA KULTURO 2008–2011 NA PODROČJU UPRIZORITVENIH UMETNOSTI

V javni interes uprizoritvenih umetnosti sodijo produkcija in postprodukcija uprizoritvenih umetnosti, mednarodne izmenjave na tem področju v okviru medkulturnega dialoga (gostovanja v tujini, festivali v Sloveniji), skrb za gledališko dediščino, informatizacijo, izobraževanje in podporne projekte, skrb za posodobitev opreme in infrastrukture, ki je namenjena uprizoritvenim umetnostim, razvoj ljubiteljstva na področju uprizoritvenih dejavnosti, skrb za strokovno refleksijo o uprizoritvenih umetnostih in njihovo kakovostno refleksijo v publicistiki (Ministrstvo za kulturo 2007, 27– 28).

Glede na dogajanje v zadnjih letih lahko zasledimo dele komercializacije tudi na področju kulturnih politik, zato je na področju uprizoritvenih umetnosti treba zagotoviti razmere, kjer bo omogočen razvoj le-teh. Na tem področju je treba spodbujati lažjo in boljšo dostopnost do uprizoritvenih umetnosti tako z geografskega kot s socialnega vidika. Med ključne naloge uprizoritvene umetnosti so tako, s sprejetjem NPK 2008–2011, vključene predvsem naložbe v

infrastrukturo in posodobitev opreme. Poleg teh pa ne smejo biti zapostavljeni tudi drugi cilji (Ministrstvo za kulturo 2007):

- spodbujanje kakovostne ustvarjalnosti na področju uprizoritvenih umetnosti;
- spodbujanje vseh oblik gledališkega izraza in zagotavljanje dobrih produkcijskih pogojev za vse;
- izboljšanje razmer za sodobni ples (institucionalizacija);
- spodbujanje kakovosti mladih, še neveljavljenih kadrov;
- razvijanje obstoječih mrež (profesionalnih in ljubiteljskih);
- spodbujanje sodelovanja med ustanovami;
- spodbujanje uveljavljanja slovenskega gledališča v tujini (na primer festivali);
- spodbujanje slovenskih in mednarodnih gledaliških festivalov v Sloveniji;
- spodbujanje raziskovanja in založništva;
- spodbujanje sodelovanja pri izobraževalnih projektih;
- skrb za invalide (na primer dostop);
- spodbujanje črpanja finančnih virov (mednarodno, iz gospodarstva).

Ključne prioritete, ki jih navaja Nacionalni program za kulturo 2008–2011, pa se nanašajo predvsem na tri cilje, in sicer:

- **1. cilj:** Razvoj infrastrukture na področju uprizoritvenih umetnosti.
- **2. cilj:** Mednarodna uveljavitev uprizoritvenih umetnosti v okviru medkulturnega dialoga.
- **3. cilj:** Vzpostavljanje pogojev za institucionalizacijo sodobnega plesa.

3.1 KLJUČNE PRIORITETE NACIONALNEGA PROGRAMA ZA KULTURO 2008-2011

3.1.1 1. cilj: Razvoj infrastrukture na področju uprizoritvenih umetnosti

Na področju infrastrukture potrebe ustvarjalcev niso natančno evidentirane. Tu se ustvarjalci soočajo s problemom zastarele infrastrukture in opreme, ki ni v koraku s standardom primerljivih gledališč v evropskem prostoru. Pereč pa je tudi problem postopka denacionalizacije nekaterih stavb. Tako pri nacionalnih zavodih kot tudi drugih zavodih uprizoritvene umetnosti je potreben razvoj infrastrukture in opreme za omogočanje uresničitve kakovostnih umetniških vsebin.

Na področju infrastrukture uprizoritvene umetnosti Nacionalni program za kulturo 2008–2011 podaja naslednje **ukrepe** (Ministrstvo za kulturo 2007, 50):

- *dokončanje obnove SNG Opera in balet do leta 2009;*
- *začetek obnove ali novogradnje SNG Drama Ljubljana;*
- *leta 2008 se bo pod okriljem Ministrstva za kulturo ustanovila medresorska komisija za infrastrukturni razvoj, v kateri bodo sodelovali kot člani tudi ustvarjalci uprizoritvenih umetnosti;*
- *komisija bo do leta 2009 na podlagi evidentiranih potreb oblikovala strategijo razvoja infrastrukture na področju uprizoritvenih umetnosti;*
- *na podlagi strateškega dokumenta bo Ministrstvo za kulturo vzpostavilo dialog z lokalnimi skupnostmi, da se bo sklenil skupni dogovor o zagotavljanju ustreznih prostorskih možnosti za delovanje ustvarjalcev na področju uprizoritvenih umetnosti.*

K podanim ukrepom pa spadajo tudi učinki le-teh. Program glede na predlagane ukrepe pričakuje izboljšanje infrastrukturnih pogojev, posodobitev opreme ter vzpostavitev dialoga med ministrstvi, ki so zadolženi za problematiko, in lokalnimi skupnostmi (Ministrstvo za kulturo 2007, 50).

Učinke posameznih ukrepov na stanje na področju uprizoritvene umetnosti pa lahko izmerimo s kazalniki, ki jih program opredeljuje (Ministrstvo za kulturo 2007, 50):

- »začetek delovanja SNG Opera in balet v obnovljeni stavbi,
- začetek obnove oziroma novogradnje SNG Drama Ljubljana,
- strategija razvoja infrastrukture na področju uprizoritvenih umetnosti«.

3.1.2 2. cilj: Mednarodna uveljavitev uprizoritvenih umetnosti v okviru medkulturnega dialoga

Slovenska umetnost mora, na splošno, doseči višjo raven mednarodne prepoznavnosti, zato je uprizoritvenim umetnostim treba omogočiti potrditev in mednarodno primerljivost na območju Evropske unije ter drugih državah. Treba je podpirati projekte, ki spodbujajo in obveščajo o različnih oblikah uprizoritvenih umetnosti po svetu (gostovanja iz tujine, delavnice) .

Z namenom izboljšanja prepoznavnosti in primerljivosti pa so bili sprejeti naslednji ukrepi (Ministrstvo za kulturo 2007, 50):

- *povečanje števila gostovanj v tujini, predvsem v državah Evropske unije, pri čemer imajo prednost gostovanja v referenčnih gledališčih, kulturnih centrih ali na pomembnih festivalih;*
- *izmenjave predstav med producenti iz Slovenije, zamejstva in tujine;*
- *podpora mednarodnim gledališkim koprodukcijam, ki omogočajo oblikovanje umetniških snovanj z mednarodno udeležbo, pa tudi kompleksnejšo finančno strukturo projektov, ob pričakovanju črpanja finančnih virov, ki jih prispevajo koproducenti iz tujine in/ali iz mednarodnih evropskih ali drugih skladov;*
- *oblikovanje tako imenovanih platform za različna področja uprizoritvenih umetnosti (ples, dramsko gledališče, lutke, performans in drugo);*
- *dvig programske kakovosti že obstoječih mednarodnih festivalov uprizoritvenih umetnosti in nastanek novih festivalov, ki predstavljajo pomembne avtorje tega področja iz tujine.*

Z upoštevanjem zadanih ukrepov pa snovalci programa pričakujejo učinkovitejše in bolj prepoznavno uveljavljanje uprizoritvenih umetnosti v mednarodnem prostoru ter učinkovit dialog in sodelovanje med ustvarjalci iz Slovenije in tujine.

Učinkovitost ukrepov nam pokažejo naslednji kazalniki (Ministrstvo za kulturo 2007, 51):

- *povečanje števila gostovanj v tujini, predvsem v državah Evropske unije, za 10 odstotkov;*
- *povečana vrednost odkupa slovenskih predstav v tujini (spremljanje podatkov o odkupnih cenah);*
- *povečan obisk tujih selektorjev (spremljanje števila);*
- *povečanje števila gostovanj iz tujine (spremljanje števila in kakovosti);*
- *dve novi platformi ali festivala.*

3.1.3 3. cilj: Vzpostavljanje pogojev za institucionalizacijo sodobnega plesa

V Sloveniji je viden razvoj sodobnega plesa, razvoj pa je tako intenziven, da producenti ne sledijo več umetniškemu potencialu, ki obstaja. Tako v našem okolju nastajajo v večji meri predstave manjšega formata, zato je potrebno podpreti prizadevanja po preobrazbi v »sodobnejše modele ustvarjanja, ki bi omogočali razvoj visoke profesionalnosti sodobne plesne umetnosti« (Ministrstvo za kulturo 2007, 51).

V ta namen navaja Program naslednja ukrepa (Ministrstvo za kulturo 2007, 51):

- *priprava celovite študije o obstoječem stanju, obstoječih programskih načrtih, razvejenosti in konkretnih možnostih institucionalizacije sodobnega plesa in gledališča giba pri nas z najširšim soglasjem pripadnikov tega področja;*
- *spodbujati možnosti vključevanja sodobnega plesa v širši publiki dostopne programe na področju uprizoritvenih umetnosti.*

Želeni učinki ukrepov pa so predvsem »dvig producerske in s tem tudi umetniške ravni sodobnega plesa ter oblikovanje kakovostnih izhodišč za nadaljnji razvoj sodobnega plesa v Sloveniji« (Ministrstvo za kulturo 2007).

Kazalnika, ki kažeta na učinkovito izvajanje ukrepa (Ministrstvo za kulturo 2007, 51):

- »rezultati načrtovane študije o možnostih za institucionalizacijo,
- intenzivno spremljanje kakovosti in rasti sodobnih plesnih predstav«.

3.2 IMPLEMENTACIJA CILJEV NA PODROČJU UPRIZORITVENIH UMETNOSTI, ZAČRTANIH V NACIONALNEM PROGRAMU ZA KULTURO 2008-2011

Na področju uprizoritvenih umetnosti dolgoročni cilji ne dajejo prednosti povečevanju produkcije novih del, ampak stremijo k izboljšanju izrabe že obstoječih del in spodbujanju kakovostne ustvarjalnosti. V tabeli vidimo vsakoletno povečanje števila premier, pri čemer gre predvsem za nove projekte, ki morajo zaradi financiranja biti izvedeni, saj na račun izvedenih programov zavodi prejmejo finančna sredstva. Poleg povečanja števila premier pa opazimo tudi povečanje števila ponovitev iz prejšnjih sezon, kar nam pove, da zavodi delajo tudi na kakovostnejši izvedbi že poznanih programov, obenem pa delajo tudi na večji dostopnosti do uprizoritvenih umetnosti, saj le-ti gostujejo po državi, s tem pa ima večje število ljudi možnost videti predstave.

Tabela 1: Dejavnosti javnih zavodov po posameznih kriterijih na področju uprizoritvenih umetnosti (vir: Kučič 2011, 11)

	2007	2008	2009	2010
Število premier (različni naslovi)	70	78	82	92
*od tega število koprodukcij	20	18	18	22
*od tega število izvedb premier	1303	1386	1303	1436
Število ponovitev iz prejšnjih sezon (različni naslovi)	143	137	144	138
*od tega število izvedb ponovitev	1786	1784	1691	1791
Število gostovanj po Sloveniji	814	791	830	801

V mrežo institucionalnih gledališč jih je v Sloveniji vključenih 13, vendar mreža ni formalizirana. Bistvo poslanstva javnih zavodov je zagotavljanje ustreznih pogojev za ustvarjanje in posredovanje kulturnih dobrin. Na področju uprizoritvenih umetnosti pa je poleg javnih zavodov uveljavljenih tudi lepo število nevladnih organizacij (NVO), ki s svojo dejavnostjo dopolnjujejo ponudbo javnih kulturnih dobrin in hkrati pripomorejo k razvoju uprizoritvene umetnosti. Vendar se pri njih pokaže pomanjkljivost, saj v prvi vrsti nimajo svoje infrastrukture za izvajanje dejavnosti, zato gre za ta namen veliko sredstev, drugič pa, kot pravi Marko Bulc, umetniški vodja Gledališča Glej, nimajo niti za honorarje ustvarjalcev predstav (Arhar 2012).

3.2.1 1. cilj: Razvoj infrastrukture na področju uprizoritvene umetnosti

Celotna infrastruktura javnih zavodov je last ustanoviteljev, javni zavodi pa jo imajo le v uporabi. Iz podatkov je vidno, da se za investicije in investicijsko vzdrževanje porabi majhna količina sredstev. Posledično pa je gledališka infrastruktura v zelo slabem stanju, saj sredstev za vzdrževanje primanjkuje. Čeprav je več kot očitno potrebna prenova ali novogradnja SNG Drama Ljubljana, pa se le-ta vsakoletno zamakne. Najverjetneje je za to ključni vzrok prenova SNG Opere in baleta Ljubljana. Kljub temu pa so spodbudni podatki, da dobivamo na področju uprizoritvene umetnosti tudi novo infrastrukturo, kot primera naj navedem Lutkovno gledališče Maribor in Malo dvorano SNG Nova Gorica. Infrastruktura je temelj javnega zavoda in nujen pogoj za kakovostno delovanje, zato bi bilo nujno razmisliti o predaji

infrastrukture konkretnim javnim zavodom. To bi namreč zagotovilo večjo gospodarnost in učinkovitost.

Veliko večji problem predstavlja infrastruktura na področju nevladnih organizacij, saj te nimajo na voljo svojih prostorov. Že v predhodnem programu je bil načrtovan Center sodobnih umetnosti, ki bi bil namenjen izvajalcem javnih kulturnih programov in kulturnih programov iz vse Slovenije. Center bi rešil ne samo infrastrukturno stisko, ampak bi zmanjšal tudi stroške najema opreme neprofitnih organizacij. Zdaj so namreč le-te morale opremo najemati, kar pa je njihovo finančno stisko še povečevalo (Bežek 2005).

Trenutno med pogodbenimi partnerji ministrstva, pristojnega za kulturo, prostore, ki so namenjeni neprofitnim organizacijam, upravljajo Mini teater, En-Knap, Plesni teater Ljubljana, Bunker (programski upravitelj vadbena uprizoritvenega prostora Stara Elektrarna), v Mariboru pa je za delovanje nevladnih organizacij namenjena Karantena. Večina teh prostorov je v lasti lokalnih skupnosti, vendar pa vsekakor ne izpolnjujejo optimalnih pogojev za kakovostno produkcijo. Problem pa še predstavlja tudi kritično pomanjkanje vadbenih prostorov.

Za razvoj področja uprizoritvenih umetnosti je ena ključnih prioriteta vlaganje v infrastrukturo, saj sodobna umetnost zahteva sodobno infrastrukturo. V ta namen je bilo v Nacionalnem programu za kulturo 2008–2011 zapisanih kar nekaj ukrepov, ki pa so bili le delno izpeljani. V tabeli 5 je prikazano, kateri zapisani ukrepi v Nacionalnem programu za kulturo 2008–2011 so bili izpeljani ter kateri od neizvedenih ukrepov so bili za politične odločevalce tako pomembni, da so jih umestili v naslednji Nacionalni program za kulturo 2012–2015.

Tabela 4: Primerjava med NPK 2008–2011, izpeljanimi ukrepi ter novim NPK 2012–2015.

	Ukrepi NPK 2008–2011	Izpeljani ukrepi iz NPK 2008–2011	Ukrepi NPK 2012–2015
Dokončanje obnove SNG Opera in balet Ljubljana	✓	✓	–
Začetek obnove/novogradnje SNG Drama Ljubljana	✓	X	✓
Ustanovitev medresorske skupine ter sodelovanje med člani	✓	?	✓
Oblikovanje strategije razvoja infrastrukture	✓		
Dialog med Ministrstvom za kulturo in lokalnimi skupnostmi	✓	?	✓

Čeprav se je obnova SNG Opera in balet Ljubljana vlekla že nekaj let, pa je 10. decembra 2011 končno odprla vrata v prenovljeno stavbo. Odgovorni se zavedajo, da je prepotrebna obnova trajala dolgo časa, se pa poleg tega zavedajo tudi, da se nahajamo v nezavidljivem času, kjer denar igra še pomembnejšo vlogo, vendar je ministrstvo za kulturo vseeno zagotovilo potrebna sredstva, ki so omogočila odprtje (RTV SLO 2011, 15. november).

Na drugi strani pa so načrti za obnovo ali novogradnjo SNG Drama Ljubljana preobsežni. Cilj je, predvsem zaradi finančnih in kadrovskih virov, težko izvedljiv. Čeprav program navaja, da je razvoj infrastrukture na področju uprizoritvene umetnosti nujen, pa je ta del neizvedljiv predvsem zaradi pomanjkanja sredstev. Kljub temu pa je bila z namenom zagotavljanja razvoja infrastrukture podaljšanja pogodba o najemu vadbene-uprizoritvenega prostora Stara elektrarna.

V obdobju programa načrtovana medresorska skupina še ni bila ustanovljena, vendar pa je cilj ustanovitve vključen v novi nacionalni program. Z namenom izboljšanja položaja umetnikov so se na področju kulture samostojno organizirali različni umetniki. V tem okviru so organizirali okroglo mizo, kjer so bili prisotni tudi tuji gostje. Cilj organiziranja pa je bil

predvsem doseči boljšo informiranost javnosti ter spodbuditi kulturnike k povezovanju in sodelovanju (Zavod SCCA – Ljubljana).

Problem zagotavljanja infrastrukture pa je še vedno najbolj pereč na področju nevladnih organizacij. Pelicon (2010) pravi, da je ključni problem, poleg »finančne podhranjenosti«, tudi neustrezna in zanemarjena infrastruktura nevladnih organizacij. Čeprav je bi ta problem vključen tudi v omenjeni Nacionalni program za kulturo, pa je to področje še vedno problematično.

Novi program za obdobje 2012–2015 pa poleg ustanovitve medresorske skupine omenja še ukrepe, kot sta gradnja nove SNG Drama Ljubljana in Centra za sodobno scensko umetnost in vzpostavitev sodelovanja z lokalnimi skupnostmi za organiziranje infrastrukturne gledališke mreže (Kučič 2011).

3.2.2 2. cilj: Mednarodna uveljavitev uprizoritvenih umetnosti v okviru medkulturnega dialoga

Tabela 5: Mednarodno sodelovanje (vir: Kučič 2011)

	2007	2008	2009	2010
Število gostovanj v zamejstvu	53	51	50	59
Število gostovanj v tujini	87	108	81	102
*države gostovanj	Hrvaška, Srbija, Velika Britanija, Avstrija, Italija, Nemčija, Češka, Mehika, Belgija, Bosna in Hercegovina, Slovaška, Rusija, Madžarska, Grčija, Turčija.	Češka, Bosna in Hercegovina, Srbija, Hrvaška, Francija, Florida – ZDA, Kolumbija, Avstrija, Italija, Velika Britanija, Belgija, Švica, Madžarska, Poljska, Črna gora, Čile, Makedonija, Slovaška.	Italija, Kolumbija, Avstrija, Hrvaška, Srbija, Črna gora, Bolgarija, Poljska, Francija, Češka, Bosna, Argentina, Švedska, Ekvador, Makedonija, Slovaška, Rusija.	Hrvaška, Italija, Avstrija, Srbija, Črna gora, Bosna in Hercegovina, Češka, Nemčija, Ciper, Francija, Makedonija, Slovaška, Romunija, Poljska, Kitajska, Egipt, Kolumbija, Nizozemska, Madžarska, Bolgarija.

Iz tabele lahko razberemo, da število gostovanj v tujini iz leta v leto preskakuje. S števila 87 (leta 2007) se je naslednje leto povečalo na 108, vendar je v naslednjem letu močno padlo (81), leta 2010 pa spet močno naraslo (102). Kar se tiče gostujočih držav, se Slovenija na področju uprizoritvenih umetnosti največ udeležuje festivalov po državah nekdanje Jugoslavije ter sosednjih državah, kot redne gostiteljice pa jim sledijo še Češka, Slovaška, Poljska in Francija.

Poleg javnih ustanov pa so pri mednarodnem udejstvovanju pomembne tudi nevladne organizacije. Ministrstvo za kulturo je tako v obdobju 2007–2009 sofinanciralo večletne programe izvajalcev Mini teater Ljubljana, Mesto žensk, KUD France Prešeren in številnih drugih.

Tabela 6: Mednarodno sodelovanje nevladnih organizacij na področju uprizoritvenih umetnosti (vir: Kučič 2011)

	2007	2008	2009
Število financiranih mednarodnih gostovanj	120	120	258
Število obiskovalcev mednarodnih gostovanj	31.200	31.305	49.853
Število izvedenih novih del	105	107	124
Število vseh dogodkov	1.603	1.605	1.518
Število obiskovalcev vseh dogodkov	225.253	226.112	222.909

Kljub temu da se je število mednarodnih gostovanj le minimalno povečalo, pa je treba poudariti, da gre pri tem lahko za dvig kakovosti gostovanj. S tem se je slovensko gledališče vidno uveljavilo v mednarodni strokovni javnosti. O pomembnosti in uspešnosti slovenskega gledališča v tujini pa priča tudi priznanje evropski ambasador kulture Slovenskemu mladinskemu gledališču.

Tudi po mnenju Matjaža Zupančiča (Nacionalni svet za kulturo 2010) je slovensko gledališče relativno dobro prepoznano v mednarodni javnosti, čeprav ni bilo nikoli posebne strategije

promocije gledališča v mednarodnem prostoru. Pravi, da je nujno stremeti k čim večji kakovosti ter okrepitvi mednarodnega delovanja, predvsem na festivalih.

Že poročilo o programu za leto 2008 nakazuje na možnost nemogoče izvedbe kazalnika dveh novih platform/festivalov predvsem zaradi recesije. V predlogih za spremembo programa je bil s strani strokovnjakov podan predlog, da se delovanje na tem področju preusmeri v združevanje sorodnih festivalov ter posledično povečata referenčnost in kakovost le-teh. Cilj tega pa nam bo prinesel mednarodno uveljavljen in močan osrednji festival, ki bo prepoznavno uveljavljal slovensko uprizoritveno umetnost v tujini.

Tabela 7: Izvedba ukrepov iz NPK 2008–2011

	Ukrepi NPK 2008– 2011	Izpeljani ukrepi iz NPK 2008–2011	Ukrepi NPK 2012– 2015
Povečanje gostovanj v tujini (za 10 %)	✓	?	✓
Povečana vrednost odkupa slovenskih predstav v tujini	✓		
Povečan obisk tujih selektorjev	✓	✓	
Povečanje števila gostovanj iz tujine	✓	✓	✓
Dve novi platformi/festivala	✓	✓	✓

3.2.3 3. cilj: Vzpostavljane pogojev za institucionalizacijo sodobnega plesa

Aktivnosti za uveljavljanje sodobnega plesa kot samostojnega področja plesnega ustvarjanja so potekale že pred letom 2007, privedle pa so do strateške določitve o institucionalizaciji sodobnega plesa, ki je našel prostor tudi v Nacionalnem programu za kulturo 2008–2011. Tudi v primeru sodobnega plesa je pomemben člen infrastruktura. Bistvena pridobitev na tem področju so Španski borci, ki jih je mestna občina Ljubljana namenila dejavnostim nevladnih organizacij. Omenjena infrastruktura na nek način že omogoča institucionalizacijo sodobnega plesa v Sloveniji, saj bi se v njej lahko razvil Center za sodobni ples.

Tabela 8: Izvedba ukrepov iz NPK 2008–2011

	Ukrepi NPK 2008– 2011	Izpeljani ukrepi iz NPK 2008–2011	Ukrepi NPK 2012– 2015
Študija o možnostih institucionalizacije sodobnega plesa	✓	✓	✓
Spremljanje kakovosti in rasti sodobnega plesa	✓	✓	✓

Glede na analizirane dokumente vidimo, da se na področju sodobnega plesa dogajajo spremembe. S pridobitvijo Španskih borcev so se že pokazale možnosti za institucionalizacijo sodobnega plesa. V okviru programa Ministrstva za kulturo pa je bila leta 2009 potrjena študija Institucionalizacija/Mreženje sodobnega plesa, ki naj bi bila temeljni vir za oblikovanje modelov institucionalizacije sodobnega plesa. Iztok Kovač meni, da je predvsem z namenom ohranitve ugleda v svetu ter zagotavljanja prihodnosti naslednjim generacijam nujno vzpostaviti javne institucije za sodobni ples.

Pravi namreč: »Akteji sodobnega plesa v Sloveniji si danes, po skoraj polstoletnih prizadevanjih, po številnih mednarodnih priznanjih in uveljavitvah v tujini, priznanjih doma, z več nagradami Prešernovega sklada, kontinuirano produkcijo in razpredeno produkcijsko mrežo po svetu, bolj kot kadarkoli prej želimo in nujno potrebujemo osrednjo javno inštitucijo« (Kovač 2010).

Že vrsto generacij se tako sodobni ples poskuša institucionalizirati in ga postaviti v nacionalni program za kulturo, z ustanovitvijo Centra sodobnih plesnih umetnosti julija 2011 pa se je ta želja končno uresničila. Vendar pa je nova vlada avgusta 2012 center že ukinila z razlogom, da »ne more zagotoviti optimalnih pogojev in finančnih sredstev za začetek delovanja« (Farič 2012).

Center si je prizadeval razmere na področju sodobnega plesa strukturno urediti in tako zagotoviti večje uveljavljanje slovenskega sodobnega plesa v Evropi in svetu, z ukinitvijo pa po mnenju nekdanjega v. d. direktorja Matjaža Fariča »sodobni ples v Sloveniji ostaja na ravni izpred dveh desetletij« (Farič 2012).

3.3 ANALIZA PREOSTALIH ZASTAVLJENIH CILJEV NA PODROČJU UPRIZORITVENIH UMETNOSTI

Čeprav Nacionalni program za kulturo 2008–2011 na področju uprizoritvene umetnosti izpostavlja tri ključne cilje, ki sem jih že analizirala, pa ne smemo zanemariti še preostalih zastavljenih ciljev (Ministrstvo za kulturo 2007):

- spodbujanje kakovostne ustvarjalnosti na področju uprizoritvenih umetnosti;
- spodbujanje vseh oblik gledališkega izraza in zagotavljanje dobrih produkcijskih pogojev za vse;
- spodbujanje kakovosti mladih, še neuveljavljenih kadrov;
- razvijanje obstoječih mrež (profesionalnih in ljubiteljskih);
- spodbujanje sodelovanja med ustanovami;
- spodbujanje raziskovanja in založništva;
- spodbujanje sodelovanja pri izobraževalnih projektih;
- skrb za invalide (na primer dostop);
- spodbujanje črpanja finančnih virov (mednarodno, iz gospodarstva).

Kot prvega od pogojev za spodbujanje kakovostne ustvarjalnosti na področju uprizoritvene umetnosti Matjaž Zupančič izpostavlja zagotavljanje tako politične kot finančne avtonomije ter neodvisnost produkcije nacionalnih institucij. Poleg tega pa je nujno, da se tudi področje neinstitucionalizirane kulture obravnava kot dodana vrednost, ne pa kot privesek javnim zavodom, saj tudi nevladne organizacije prispevajo velik del produkcije (Nacionalni svet za kulturo 2010b).

Po mnenju Tomaža Lapajnet Dekleve se napredek v tej smeri vidi predvsem v večji odprtosti institucij za neodvisne producente ter s spodbujanjem neodvisnih ustvarjalcev, vendar pa se tudi ti dosežki z uredbami v zadnjem času nezadržno rušijo, kar pa kaže na odvisnost tako celotne kulture kot tudi področja uprizoritvenih umetnosti, od »trenutnih političnih sil« (Lapajne Dekleva 2012).

Premajhna podpora akterjev pa se kaže tudi na področju spodbujanja mednarodne uveljavljenosti, saj se ukinjajo projektni razpisi, ki bi mladim prodornim ustvarjalcem prinesli pomemben delež prihodkov, ki bi jim pomagali pri uveljavljanju. Čeprav so konkretni problemi v Nacionalni program za kulturo vključeni, pa se vseeno čuti pomanjkanje izvajanja na tem področju (Lapajne Dekleva 2012).

Nacionalni program za kulturo na področju uprizoritvenih umetnosti opredeljuje tudi izboljšanje pogojev za delovanje vseh organizacij na tem področju, vendar pa se to po mnenju sogovornikov ne dogaja. Matjaž Zupančič, predstavnik nacionalnega sveta za kulturo, pravi, da bi moralo biti v nacionalnem interesu, da se področje neinstitutucionalizirane kulture obravnava kot dodatek javnim zavodom, saj prispevajo velik del produkcije (Nacionalni svet za kulturo 2010b). A vendar se to še ni zgodilo. Željko Pelicon, predstavnik KUD France Prešeren, tako pravi, da sami kot nevladna organizacija delijo »usodo nesramne podhranjenosti nevladnega sektorja v tej državi, ki je dokazano najbolj mačehovska v Evropi« (Pelicon 2012).

Na področju spodbujanja sodelovanja med različnimi ustanovami, kot na primer ministrstvom, pristojnim za kulturo, Nacionalnim svetom za kulturo, javnimi zavodi ter nevladnim sektorjem na področju uprizoritvenih umetnosti pa kljub zapisanemu cilju v Nacionalnem programu še vedno ni nekih učinkov. Premajhno zanimanje politike za reševanje vprašanj s področja tako celotne kulturne politike kot tudi same uprizoritvene umetnosti nam pokaže že neudeležba povabljenih gostov iz političnih krogov na sejah Nacionalnega sveta za kulturo (Nacionalni svet za kulturo 2010b). Na drugi strani pa nam tudi mnenje sogovornikov, ki pravita, da je Nacionalni program za kulturo le politični dokument in ne dovolj strokovno podkovan, pove, da tu ne gre za močno sodelovanje politike in stroke ne pri načrtovanju in ne pri izvajanju programa (Pelicon 2012 in Lapajne Dekleva 2012).

Okrepiti pa bi bilo treba tudi sodelovanje med samimi gledališči, malimi zavodi ter neformalnimi samostojnimi skupinami. To bi posledično prineslo zmanjšanje stroškov ter povečanje in izmenjavo različnih znanj, ki jih imajo akterji v različnih institucijah (Nacionalni svet za kulturo 2010a).

Na področju trženja storitev gledališč še vedno šepa, saj bi, kot pravi Jovanovič (Nacionalni svet za kulturo 2010a), te službe v gledališče znale pripeljati ljudi, prav zaradi tega pa bi bil tudi omogočen razvoj gledališča.

4 KLJUČNE UGOTOVITVE IN ZAKLJUČEK

Področje uprizoritvene umetnosti na Slovenskem je še vedno v nezavidljivem položaju. Programi, ki se skozi obdobja pojavljajo in poskušajo izvajati, še vedno nimajo pravega učinka. Po mnenju sogovornika Tomaža Lapajnet Dekleve je to predvsem zaradi odvisnosti programa od trenutnih političnih sil. Manj vpliva pa ima na izvajanje programa strokovnost, ki naj bi bila temelj Nacionalnega programa za kulturo.

Nacionalni program za kulturo 2008–2011 je glede na prejšnjega zastavljen bolj konkretno. Prikaže osnovne vrednote kulture in temeljne ukrepe, ki jih s pomočjo kazalnikov tudi opredeli in tako določa tudi merjenje uspešnosti programa. Vendar pa je skozi program, predvsem smo skozi raziskavo to opazili na področju uprizoritvenih umetnosti, vidna razlika med javnimi zavodi in neprofitnimi organizacijami. Razlika je v prvi vrsti v finančnih virih, ki jih je precej manj v neprofitnih organizacijah, drugič pa je opazna razlika tudi v pomembnosti neprofitnih organizacij. Čeprav so danes neprofitne organizacije v uprizoritveni umetnosti vse bolj vidne in prinašajo pomemben prispevek h kulturni umetnosti, pa ne uživajo sebi primerne ugleda. Tako se že skozi intervjuje s predstavniki neprofitnih organizacij pokaže mnenje, da imajo le-te vidno majhno podporo države (Lapajne Dekleva 2010 in Pelicon 2010). Pelicon (2010) pa med drugim pravi, da je za preživetje, razvijanje in mednarodno prepoznavnost nevladne kulture in uprizoritvene umetnosti še najmanj zaslužen NPK.

Na področju infrastrukture je bil tako program uspešen le v eni točki od petih. Obnova SNG Opere in baleta Ljubljana je bila uspešno zaključena jeseni 2011, medtem ko so drugi cilji ostali neizpolnjeni ali pa so izpolnjeni le deloma. Dialog med državo in lokalnimi skupnostmi ter institucijami s področja uprizoritvene umetnosti še vedno ni korektno in zadostno izpolnjen. Iz zapisnikov NSK ter iz opravljenih intervjujev s sogovorniki je namreč razvidno, da pogrešajo državo kot ključnega sogovornika na področju izboljševanja stanja v uprizoritveni umetnosti ter kulturi nasploh. Na drugi strani pa so ukrepi, ki v preteklem programskem obdobju niso bili implementirani, v večini dobili mesto v novem programskem obdobju 2012–2015. Tako je obnova oziroma novogradnja SNG Drame Ljubljana predvidena v bližnji prihodnosti, prav tako pa je tudi ustanovitev medresorske skupine in sodelovanje med partnerji predvideno za novi program.

Drugi cilj programa mednarodna uveljavitev uprizoritvenih umetnosti v okviru medkulturnega dialoga je bil, tako kot prvi cilj, le delno uspešno implementiran. Povečal se je tako obisk tujih selektorjev kot tudi gostovanja iz tujine. Ukrep implementacije dveh novih

platform/festivalov pa je bil med izvajanjem programa spremenjen, a se je nato v spremenjeni različici uspešno implementiral. Čeprav je bila zaznana razlika v številu gostovanj iz tujin, pa se ni tako spremenilo, da bi dosegli 10 zastavljenih odstotkov. Ukrep je predviden v naslednjem programskem obdobju, prav tako pa tudi povečanje števila gostovanj iz tujine. Po mnenju sogovornikov je Slovenija uspela pridobiti mednarodno prepoznavnost, vendar pa se na tem področju lahko naredi še veliko. Ena od slabosti, ki se kaže v zadnjem obdobju, je predvsem ukinjanje projektnih razpisov, s tem pa se posledično zmanjšuje podpora mednarodno prodornim ustvarjalcem, saj je oteženo pridobivanje finančnih virov za njihovo delovanje.

Zadnji cilj, vzpostavljanje pogojev za institucionalizacijo sodobnega plesa, pa je bil v obeh ukrepih uspešno izveden, prav tako pa sta oba ukrepa upoštevana in opredeljena tudi v Nacionalnem programu za kulturo 2012–2015. Tako možnosti za institucionalizacijo sodobnega plesa kot tudi spremljanje kakovosti in rasti sodobnega plesa sta namreč za vzpostavljanje institucionaliziranosti sodobnega plesa pomembni točki do takrat, ko se je avgusta na tem področju zgodil preobrat. Kar nekaj generacij se je že ukvarjalo z institucionalizacijo sodobnega plesa, želja pa se jim je končno uresničila julija 2011, ko je bil ustanovljen Center sodobnih plesnih umetnosti. Vendar pa ga je nova vlada že avgusta 2012 ukinila z razlogom, da ne morejo zagotavljati ustreznih finančnih virov. Center je bil ključnega pomena za področje sodobnega plesa, z ukinitvijo pa, kot pravi v. d. direktorja Matjaža Farič, »sodobni ples v Sloveniji ostaja na ravni izpred dveh desetletij« (Farič 2012).

Čeprav je program, tudi po besedah sogovornikov, na področju uprizoritvenih umetnosti dobro zastavljen, pa se še vedno ne izvaja v celoti in ne prinaša zelenih učinkov. Hogwood in Gunn (1984) pravita, da morajo za uspešno implementacijo neke javne politike biti izpolnjeni nekateri predpogoji (glej Tabelo 9).

Tabela 9: Izpolnjeni pogoji za uspešno implementacijo javne politike po Hogwoodu in Gunnu (1984)

1. Zadostna politična podpora in podpora vsebini neke javne politike	NE
2. Dovolj virov za izvedbo javne politike (čas, finančni viri)	NE
3. Prava kombinacija virov za izvajanje javne politike	?
4. Usmerjenost k reševanju problemov javne politike	DA in NE
5. Jasna povezava med vzrokom in rezultatom izvajanja javne politike	DA
6. Število institucij, ki izvajajo javno politiko, mora biti čim manjše.	DA
7. Razumevanje javne politike in jasen dogovor o ciljih le-te	DA
8. Jasno določene posamezne faze izvajanja javne politike	NE
9. Uspešna koordinacija javne politike in primerno komuniciranje z javnostjo	NE
10. Odločevalci morajo imeti nadzor nad izvajanjem javne politike.	DA

Kot vidimo (glej Tabelo 9), vsi predpogoji, kot jih predpostavljata Hogwood in Gunn, niso vzpostavljeni, zato lahko sklepamo, da prav zaradi teh ni prišlo do učinkovitega izvajanja nekaterih zastavljenih ukrepov na področju uprizoritvenih umetnosti.

Nacionalni program za kulturo 2008–2011 pomembno pripomore k razvoju kulturne politike v Sloveniji, in kot takega ga prepoznavajo tudi akterji na področju uprizoritvenih umetnosti. Je ključni dokument s tega področja in tako pomembno vpliva na dogajanje na področju kulture. Namen diplomske naloge je bil pregledati ukrepe in cilje kulturne politike na področju uprizoritvenih umetnosti, pridobiti mnenja in različne vidike ustvarjalcev ter ostalih prisotnih na omenjenem področju, na podlagi analize pa podati oceno izvajanja le-teh.

Hipotezo,

Izvajanje Nacionalnega programa za kulturo 2008–2011 na področju uprizoritvenih umetnosti predstavlja uspešno prakso, kar nam kažejo implementirani cilji programa in umestitev neimplementiranih v naslednje programsko obdobje 2012–2015,

tako lahko delno potrdimo, saj so bili nekateri ključni in finančno močni ukrepi izpeljani v načrtanem obdobju. Kot primer pa lahko navedem obnovo SNG Opere in baleta Ljubljana. Tisti, ki pa svoje implementacije še niso doživeli, pa so bili v veliki večini preneseni v naslednji Nacionalni program za kulturo 2012–2015.

5 LITERATURA

Arhar, Nika. 2012. *Za ustvarjalce je najbolj koristen proces*. Dostopno prek: <http://www.veza.sigledal.org/prispevki/za-ustvarjalce-je-najbolj-koristen-proces> (15. september 2012).

Bežek, Manca. 2005. *Nacionalni program za kulturo – Politični in kulturni vidik*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Čopič, Vesna. 2008. *Slovenia – Profile Updates*. Compendium – Cultural trends and profiles in Europe. Dostopno prek: <http://www.culturalpolicies.net/web/slovenia.php> (27. julij 2012).

Dye, R. Thomas. 1995. *Understanding Public Policy*. New Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs.

European Commission. 2012. *Culture Programme*. Dostopno prek: [http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/culture-programme-\(2007–2013\)_en.htm](http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/culture-programme-(2007–2013)_en.htm). (19. julij 2012).

Farič, Matjaž. 2012. *Vlada ukinila Center sodobnih plesnih umetnosti*. Dostopno prek: <http://www.veza.sigledal.org/prispevki/vlada-ukinila-center-sodobnih-plesnih-umetnosti> (15. september 2012).

Fink Hafner, Danica. 2007. Znanost o javnih politikah in za javne politike. V *Uvod v analizo politik: teorije, koncepti, načela*, ur. Danica Fink Hafner, 9–30. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Hogwood, W. Brian in Lewis A. Gunn. 1984. *Policy Analysis for the Real World*. New York: Oxford University Press.

Korenčan, Uroš. 2002. *Analiza stanja na področju uprizoritvenih umetnosti*. Dostopno prek: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Zakonodaja/Analiza_stanja/02.pdf (4. julij 2012).

Kovač, Iztok. 2010. *Zagata slovenskega sodobnega plesa danes – prispevek avtorja za razpravo na temo “Položaj ustvarjalca na gledališkem področju” za 4. sejo Nacionalnega sveta za kulturo, dne 30. marca 2010*. Dostopno prek: http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CCIQFjAB&url=http%3A%2F%2Fnskslo.si%2Fimages%2Fuploads%2F02_Gradivo_I.Kovac.doc&ei=

z25YUIChA4TOsgan3YDADA&usg=AFQjCNGFNen-IfKEZm91TmOYLt8OYgxa9g (13. september 2012).

Kučič, Lenart. 2011. *Analiza stanja na področju kulture s predlogi ciljev za nacionalni program za kulturo 2012–2015*. Dostopno prek: http://www.lenartkucic.net/wp-content/uploads/2011/05/Analiza_stanja_na_podrocju_kulture_s_predlogi_prednostnih_ciljev-marec_2011_popravljenost28032011.pdf (27. julij 2012).

Lajh, Damjan. 2007. Izvajanje javnih politik. V *Uvod v analizo politik: teorije, koncepti, načela*, ur. Danica Fink Hafner, 155–174. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Lapajne Dekleva, Tomaž. 2012. Intervju z avtorico. Ljubljana, 17. september.

Lewis, Jeff. 2008. *Cultural studies*. London: Sage Publications Ltd.

Ministrstvo za kulturo. 2007. *Nacionalni program za kulturo 2008–2011 – Predlog*. Dostopno prek: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Zakonodaja/Predlogi_zakonov/osnutek_NPK.pdf (15. julij 2012).

--- 2009. *Poročilo o izvajanju NPK 2008–2011 v letu 2009*. Dostopno prek: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Drugo/aktualno/2010/Poro%C4%8Dilo_o_izvajanju_NPK_2008-2011_v_letu_2009/poro%C4%8Dilo_npk_09.pdf (29. avgust 2012).

--- 2011. *Nacionalni program za kulturo 2012–2015 – Osnutek*. Dostopno prek: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Drugo/aktualno/2011/Osnutek_NPK_november_2011_.pdf (29. avgust 2012).

--- 2012. *Delovna področja*. Dostopno prek: http://www.arhiv.mk.gov.si/si/delovna_podrocja/umetnost/uprizoritvene_umetnosti/ (28. avgust 2012).

Nacionalni svet za kulturo RS. 2010a. *Zapisnik 4. seje NSK*. Dostopno prek: <http://nsk-slo.si/index.php/seje/zapisnik/51> (15. september 2012).

--- 2010b. *Zapisnik 1. izredne seje NSK*. Dostopno prek: http://nsk-slo.si/index.php/seje/zapisnik/zapisnik_1_izredne_seje (15. september 2012).

Dnevnik.si. 2010. Nacionalni svet za kulturo: Nacionalni program za kulturo je potreben, 18. maj. Dostopno prek: <http://www.times.si/slovenija/nacionalni-svet-za-kulturo-nacionalni-program-za-kulturo-je-potreben--81dd62d17e-45009a5435.html> (15. september 2012).

Pelicon, Željko. 2012. Intervju z avtorico. Ljubljana, 18. september.

Planet Siol.net. 2010. *NPK na področju gledališča potreben sprememb*, 30. marec. Dostopno prek: <http://www.times.si/slovenija/nkp-na-podrocju-gledalisca-potreben-sprememb--af03d77295-9cd1a82d82.html> (16. september 2012).

Culture.si. 2012. *Category: Theatre*. Dostopno prek: <http://www.culture.si/en/Category:Theatre> (29. avgust 2012).

Resolucija o Nacionalnem programu za kulturo 2008–2011 (ReNPK0811). Ur. l. RS 35/2008. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200835&stevilka=1428> (29. avgust 2012).

RTV Slovenija. 2010. *Nacionalni program za kulturo je potreben, sedanji pa nepopoln*, 18. maj. Dostopno prek: <http://www.rtvlo.si/kultura/drugo/nacionalni-program-za-kulturo-je-potreben-sedanji-pa-nepopoln/230473> (18. september 2012).

--- 2011. *Veliko odprtje ljubljanske opere bo 10. decembra*, 15. november. Dostopno prek: <http://www.rtvlo.si/kultura/oder/veliko-odprtje-ljubljanske-opere-bo-10-decembra/270662> (13. september 2012).

Verbajs, Matej. 2010. *Kulturne nevladne organizacije lažje do statusa v javnem interesu – pravni piškotek*. Dostopno prek: <http://www.cnvos.info/index/article/id/155/cid/117> (13. avgust 2012).

Zakon o uveljavljanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK). Ur. l. RS 96/2002. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200296&stevilka=4807> (29. avgust 2012).

Zavod SCCA – Ljubljana. 2012. *Samoorganiziranje umetnikov za izboljšanje njihovega položaja*. Dostopno prek: http://www.scca-ljubljana.si/news_09_49.htm (13. september 2012).

Zupančič, Klavdija. 2010. *Zabeležka 3. sestanka delovne skupine za sistemsko urejanje položaja NVO v umetnosti in kulturi na Ministrstvu za kulturo*. Dostopno prek: www.asociacija.si/.../Zapisnik-sestanka-DS-NVO-z-dne-20.1.2010 (3. september 2012).

PRILOGE

Priloga A: Tabela A.1: Financiranje Ministrstva za kulturo - sredstva porabljena za Investicijsko vzdrževanje, nakup opreme, odkupi, projekti (vir: Kučič 2011)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
SNG Drama Ljubljana	79.018,53 (2 %)	58.420,96 (1,4 %)	91.387,08 (2,1 %)	104.323,15 (2,5 %)	144.884,00 (3,3 %)	119.323,00 (2,5%)	238.413,00 (4,7 %)
SNG Nova Gorica	104.323,15 (4,7 %)	112.669,00 (4,8 %)	182.356,87 (7,5 %)	85.544,98 (3,5 %)	120.723,00 (4,7 %)	76.000,00 (3,0 %)	320.000,00 (10,3 %)
SLG Celje	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	150.000,00 (6,1 %)
Mestno gledališče Ljubljansko	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	35.000,00 (1,0 %)	92.000,00 (2,2 %)
Slovensko mladinsko gledališče	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	37.556,00 (1,7 %)	23.000,00 (1,0 %)	20.000,00 (0,8 %)
Lutkovno gledališče Ljubljana	2.971,12 (0,2 %)	0,00 (0 %)	10.432,32 (0,7 %)	0,00 (0 %)	4.173,00 (0,3 %)	0,00 (0 %)	15.700,00 (0,9 %)
Lutkovno gledališče Maribor	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)
Prešernovo gledališče Kranj	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)
Gledališče Ptuj	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)
Gledališče Koper /	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)

Teatro Capodistria							
-----------------------	--	--	--	--	--	--	--

Priloga B: Tabela B1: Financiranje Ministrstva za kulturo (sredstva porabljena za Investicije) (vir: Kučič 2011)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
SNG Drama Ljubljana	61.379,57 (1,6 %)	89.179,60 (2,2 %)	113.587,05 (2,6 %)	24.712,07 (0,6 %)	46.604,00 (1,1 %)	152.484,00 (3,2%)	0,00 (0 %)
SNG Nova Gorica	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	103.000,00 (3,3 %)
SLG Celje	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)
Mestno gledališče Ljubljansko	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	50.075,11 (1,5 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)
Slovensko mladinsko gledališče	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)
Lutkovno gledališče Ljubljana	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)
Lutkovno gledališče Maribor	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)
Prešernovo gledališče Kranj	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)
Gledališče Ptuj	0,00 (0 %)	15.526,29 (13,6 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)	0,00 (0 %)

Gledališče	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Koper / Teatro Capodistria	(0 %)	(0 %)	(0 %)	(0 %)	(0 %)	(0 %)	(0 %)

PRILOGA C

INTERVJU C1 (Tomaž Lapajne Dekleva, Kolektiv Narobov - Društvo za razvoj gledališča v izobraževanju)

1.) Nacionalni program za kulturo je temeljni dokument na področju kulture v Sloveniji. Je po vašem mnenju prinesel napredek na splošno na področju kulture? Kaj pa konkretno na področju uprizoritvene umetnosti?

Delno je prinesel napredek, vendar je urejanje področja kulture bolj odvisno od trenutnih političnih sil, kot od poglobljenega strokovnega razmisleka, ki je temelj NPK.

2.) Kje se po vašem mnenju konkretno vidi napredek na področju uprizoritvene umetnosti?

Večja odprtost inštitucij za neodvisne producente, spodbujeno ustvarjanje neodvisnih ustvarjalcev. A se z zadnjimi uredbami ti dosežki rušijo in ne omogočajo nadaljevanja razvoja.

3.) Kateri so po vašem mnenju ključni problemi na področju uprizoritvenih umetnosti? Ali so ti problemi vključeni v NPK 2008-2011, ali so bili prezrti?

Ukinjanje projektnih razpisov in s tem premajhna podpora najvitalnejšim, mednarodno prodornim ustvarjalcem in umetniškimi zvrstem, ki težje zagotovijo prihodke na trgu. In šibek položaj samostojnih ustvarjalcev v kulturi. Problemi so v precejšnji meri vključeni v NPK, a konkretno izvajanje šepa.

4.) Komu je po vašem mnenju NPK 2008-2011 sploh namenjen? Ali se v programu čuti preferiranje enih ali drugih organizacij (javni zavodi, NVO)?

NPK je namenjen ministrstvu, ki je pristojno za kulturo, da oblikuje pogoje za izvajanje programa NPK (organizacijske, politične, socialne, finančne).

5.) Kako NPK 2008-2011 vpliva na delovanje oz. kako usmerja delovanje vaše organizacije?

Ga ne, ker je so bolj pomembni konkretni ukrepi ministrstva, ki je pristojno za kulturo.

6.) Kako ocenjujete program? Je uspešen? Je sploh realno izvedljiv?

Vsega ne poznam. Kar se tiče uprizoritvenih umetnosti pa je zastavljen precej dobro.

7.) Ali je po vašem mnenju program dosegel svoj namen, ali pa je to le politični dokument? Ali je dosegel svoj namen na konkretnem področju uprizoritvenih umetnosti?

Ni dosegel namena. Politične, strokovno neutemeljene odločitve so močnejše.

8.) Katere so po vašem mnenju prednosti in slabosti NPK 2008-2011? Zakaj?

Premajhen poudarek manj razvitim zvrstem (poznam le področje uprizoritvenih umetnosti) in sodobnejšim ustvarjalnim praksam. Zaradi energije, ki jo lahko predstavniki inštitucij vlagajo pri pripravi dokumenta (ti to počno v svojem službenem, torej plačanem, času, neodvisni ustvarjalci pa v svojem prostem, neplačanem, času.

9.) Ali Nacionalni program za kulturo sploh potrebujemo?

Da. Zato, da so zagotovljene smernice delovanja ne glede na trenutno politično stanje moči.

PRILOGA Č

INTERVJU Č1 (Željko Pelicon, tajnik društva KUD France Prešeren)

1.) Nacionalni program za kulturo je temeljni dokument na področju kulture v Sloveniji. Je po vašem mnenju prinesel napredek na splošno na področju kulture? Kaj pa konkretno na področju uprizoritvene umetnosti?

KUD deluje predvsem na področju kulture (največji delež naših aktivnosti umeščamo v polje uprizoritvenih umrtnosti). Kot nevladno organizacija delimo usodo nesramne podhranjenost nevladnega sektorja v tej državi. ki je dokazano najbolj mačehovska v Evropi (glej npr. 2006 Analizo financiranja NVO s strani vladnih resorjev v letu 2005,

http://www.arhiv.mju.gov.si/si/delovna_podrocja/nevladne_organizacije/za_nevladne_organizacije/analize_in_raziskave_nvo/index.html).

Vsi dosedanja nacionalni programi za kulturo (NPK) zares niso (bili) program, ampak bolj »svečana« deklaracija (oziroma skupek želja), Tu mislim predvsem na v vseh NPKjih »obljubljeno« izboljšanje materialno finančnih pogojev delovanja NVO, ki naj bi postali primerljivi s stanjem v javnem sektorju.. Na žalost do neke mere to namero zdaj živimo v kontra trendu (radikalno slabšanje pogojev javnega sektorja).. Trend vztrajnega siromašenja sredstev za NVOje v tej državi lahko spremljamo od druge polovice 90-ih. V tem tisočletju pa je trend doživel pospeške z umikom Soroševega denarja (takrat je bilo to 10-12 % letnih KUDovih prihodkov), z vstopom v EU in uveljavitvo evra, da sedanje sedanje »finančne« krize ne omenjam. Edina oprijemljiva korist NPKja je bil (letos ga ni) instrument kulturnega tolarja, kjer smo lahko (kadidrali in) črpali sredstva za opremo (od tisoč do dva na leto). To seveda velja tudi za samo uprizoritveno umetnost.

2.) Kje se po vašem mnenju konkretno vidi napredek na področju uprizoritvene umetnosti?

Da je nevladna kultura in uprizoritvena umetnost ne samo preživela ampak se razvijala in ostala svetovno referenčna je še najmanj zaslužen NPK. Prej neizmerna volja, požrtvovalnost, trma in samoodrekanje akterjev.

3.) Kateri so po vašem mnenju ključni problemi na področju uprizoritvenih umetnosti? Ali so ti problemi vključeni v NPK 2008-2011, ali so bili prezrti?

Ključni problem (ki je bil vključen tudi v zadnjem NPKju) je finačna podhranjenost NVO in pa (posledično) preskromna in zanemarjena NVO infrastruktura..

4.) Komu je po vašem mnenju NPK 2008-2011 sploh namenjen? Ali se v programu čuti preferiranje enih ali drugih organizacij (javni zavodi, NVO)?

Edino leporečju. Domnevam, da ni odločujoče vplival niti na javni sektor.

5.) Kako NPK 2008-2011 vpliva na delovanje oz. kako usmerja delovanje vaše organizacije?

Ne vpliva in ne usmerja.

6.) Kako ocenjujete program? Je uspešen? Je sploh realno izvedljiv?

Lepo napisano. Ne in ne.

7.) Ali je po vašem mnenju program dosegel svoj namen, ali pa je to le politični dokument? Ali je dosegel svoj namen na konkretnem področju uprizoritvenih umetnosti?

Ni, je, ni..

8.) Katere so po vašem mnenju prednosti in slabosti NPK 2008-2011? Zakaj?

Deklarativnost brez (zavezujočih) ukrepov.

9.) Ali Nacionalni program za kulturo sploh potrebujemo?

Seveda bi ga, vendar bi moral zavezovati izvršilno oblast.

Vsebovati bi moral (še več kot) zakonske zaveze.